

PERHEHOIDON KEINU-MALLI – Sijaisvanhemprien kokemuksia

Annika Muhonen & Karoliina Ojanen
Sosiaalityön käytäntötutkimus
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Helmikuu 2017

TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Lastensuojelun perhehoitoa pidetään ensisijaisena huostaanotetun lapsen huolenpidon ja hoidon järjestämisen tapana. Perhehoito tarkoittaa huostaanotetun lapsen hoidon ja huolenpidon järjestämistä yksityiskodeissa tai ammatillisissa perhekodeissa. Espoon lastensuojelun sijaishuollossa ammatilliset perhekodit kuuluvat laitoshoitoon, joten tutkimuksen sijaisvanhemprien kokemukset koskevat nimenomaan yksityiskodeissa annettavaa perhehoitoa.

Keinu-mallin tavoitteena on tukea lasta ja vahvistaa lapsen edun toteutumista sijaishuollon perhehoitossa. Keinu-toimintamallissa tarjotaan tiivistä tukea lapselle, sijais- sekä biologisille vanhemmille lapsen sijoituksen alkuvaiheessa eli noin puoleltoista vuoden ajan. Tavoitteena on parantaa sijais- ja biovanhemprien välistä yhteistyötä. Keskiössä on sijoitetun lapsen tukeminen ja työskentely, jossa on mukana lapsen koko perheyhteisö: sijaisvanhemmat ja biologiset vanhemmat.

Aihetta on tärkeä tutkia, jotta saataisiin kehitettyä mahdollisimman hyvin eri osapuolia tukevia perhehoidon käytäntöjä, mikä edesauttaa lapsen edun sekä turvallisen kasvun ja kehityksen toteutumista.

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Käytäntötutkimuksemme lähtökohdista on tarkastella sijaisvanhemprien ja huostaanotettujen lasten biologisten vanhempien kokemuksia perhehoidon Keinu-mallista Espoon perhehoidon sosiaalityössä. Tutkimus painottuu aineistokadon vuoksi sijaisvanhemprien kokemuksiin Keinu-mallista sekä siihen, miten sosiaalisen tuen käsite vastauksissa ilmenee. Tutkimukseen ei sisällytetty lasten kokemusten kartoittamista.

Tutkimuksen tavoitteena on Keinu-mallin toimivuuden tarkastelu tilanteessa, jossa Uudellemaalle ollaan kehittämässä uutta yhteistä perhehoidon mallia. Tällä hetkellä Helsinki ja Vantaa pilotoivat mallia, jossa erottavana tekijänä on muun muassa se, että sijaisvanhemmilla ja lapsella on erilliset omatyöntekijät. Espoon perhehoidon tehtävä uuden mallin kehittämisessä on tässä vaiheessa selvittää nykyisen mallin toimivuutta.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Miten sijaisvanhemmat ovat kokeneet Keinu-mallin?
2. Miten he näkevät lapsen hyötyvän Keinu-työskentelystä?
3. Miten sosiaalinen tuki vastauksissa jäsentyy ja

millä tavoin siihen liittyvä vastavuoroisuus toteutuu?

AINEISTO JA ANALYYSI

Tutkimusaineiston muodostavat Keinu-mallin mukaiseen toimintaan osallistuneille vanhemmille ja sijaisvanhemmille suunnatut kyselyt, joihin vastasi 11 sijaisvanhempaa. Kyselyn kysymykset ovat avoimia kysymyksiä, tutkimus on laadullinen. Kysely laadittiin yhtäältä sen perusteella, mitä organisaatio halusi tietää (esimerkiksi yhden sosiaalityöntekijämallin toimivuus). Toisaalta kyselyn muotoutumiseen vaikuttivat perhehoitoa käsittelevä kirjallisuus ja sosiaalisen tuen käsite (esimerkiksi kysymys siitä, miten kokee voivansa vaikuttaa saamaansa tukeen). Kysely keskittyi tarkastelemaan yleisemmin Keinu-malliin liittyviä kokemuksia sekä sosiaalisen tuen toteutumista.

Analysioimme aineiston laadullisen sisällönanalysin menetelmällä. Kirjoitimme kyselyt puhtaaksi ja annoimme aineistolle koodinimet. Tämän jälkeen etsimme aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, joiden pohjalta nimesimme teemoja. Vertailimme teemoja siten, että muodostimme tulkintoihimme nojaten aineistosta käsitteellisiä kokonaisuuksia. Aineistomme suppeus on vaikuttanut siihen, että nimesimme aineistosta vain kaksi kokoavaa yläteemaa, jotka ovat sijaisvanhemprien kokema tuki ja lapsen etu. Nämä teemat olemme jakaneet pienempiin alateemoihin. Sijaisvanhemprien kokema tuki -teeman alla tarkastelemme sijaisvanhemprien myönteisiä kokemuksia saamastaan tuesta sekä tuen saantiin liittyviä ongelmia. Lapsen etu -teeman osalta keskityimme siihen, miten sijaisvanhemmat mielsivät Keinu-mallin toteuttavan lapsen etua.

TULOKSET

Kokemukset Keinu-mallista vaihtelivat, mutta enemmän vastauksissa tuli esiin myönteisiä kuin kielteisiä kokemuksia. Vastauksia oli vain 11 kpl. Keinu-mallin mukaisen työskentelyn nähtiin tarjoavan riittävästi emotionaalista, tiedollista ja välineellistä tukea. Tuki koettiin myös vastavuoroisena: tuen tuottoon ja määrään oli kyetty vaikuttamaan. Erityisesti Keinu-päiväleirit koettiin myönteisinä. Suurin osa sijaisvanhemmista koki yhden sosiaalityöntekijän mallin toimivaksi. Keinu-mallin nähtiin kokonaisuudessaan toteuttavan lapsen etua.

Toisaalta sijaisvanhemmat toivat esille myös kriittisempiä havaintoja. Keinu-työskentely oli mallina jäänyt epäselväksi ja emotionaaliossa, tiedollisessa ja välineellisessä tuessa oli puutteita. Vastaajat toivat esille esimerkiksi sen,

että tiedottaminen on ollut riittämätöntä eikä tietoa lapsen asioista ole saanut tarpeeksi ja tuen tuotoihin on voinut vaikuttaa vain vähän. Kokemukseen tuen riittämättömyydestä liittyi myös ajatus siitä, että yhden sosiaalityöntekijän malli ei välttämättä palvele sijaisvanhemprien tarpeita tarpeeksi hyvin, koska lapsen etu on työskentelyn etusijalla. Lapsen edun toteutuminen ja lapsen saama hyöty Keinu-mallin mukaisessa työskentelyssä ei ollut kaikille selvä asia.

IDEAT KEHITTÄMISEEN

• Vertaistuen lisääminen

Monet vastaajista toivoivat lisää vertaistukea ja tämä korostuu myös Keinu-leiripäivien palautteissa. Pride -koulutuksessa muotoutuneet ryhmät voisivat jatkaa vertaistukiryhmiä.

• Välineellisen tuen kehittäminen

Lisää työkaluja epämuodollisten yhteisten tapaamisten järjestämiseen. Näihin tapaamisiin osallistuisivat lapsi, sijaisvanhemmat ja syntymävanhemmat. Vapaamuotoisten tapaamisten määrä kirjattaisiin sopimuksiin.

• Tiedollisen tuen kehittäminen

Perhehoitajille suunnatun koulutuspäivän järjestäminen myös keväälle, jolla lisätään ymmärrystä ja tietoa sijoitettuihin lapsiin liittyvistä asioista ja erityiskysymyksistä sekä Keinu-mallin toiminta- ja palvelumuodoista. Koulutusta lapsen edun toteutumisesta Keinu-mallissa. Avoimuutta asioista tiedottamiseen.

KIRJALLISUUTTA

Hämäläinen, Kati (2012) Perhehoitoon sijoitettujen lasten antamat merkitykset kodilleen ja perheosuhteilleen. Helsinki: Väestöliitto.

Hurtig, Johanna (2003) Lasta suojelemaassa: etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Janhunen, Tarja (2008) Jotta sijoitukset kestäisivät. Teoksessa Jari Ketola (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin: perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus, 123-145.

Koponen, Tanja, & Linna, Marja-Riitta (2014) "Kaksoiserikoiselämä": tunteet tulemaan ja Keinu keinunaan lastensuojelun perhehoidossa. Opas Keinu-ajattelu- ja toimintamallista. Jyväskylä: Perhehoitoliitto. Lehtimäki, Seija (2017) Sosiaalinen tuki lastensuojelun perhesijoituksen kontekstissa. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.